1595.

IVSTI LIPSII

EPISTOLA,

quâ

respondet cuidam viro Principi deliberanti BELLVMne an PAX an potius INDVCIAE expediant Regi Hispaniarum cum Gallo, Angla, Batavo.

Scripta III. *Januarij,* M. D. XCV.
Nunc primùm edita.

ANNO CIƆ IƆ C VIII.

Cicero de Senectute.

Ad App. Claudij senectutem accedebat etiam, ut cæcus esset: tamen is, cùm sententia Senatus inclinaret ad Pacem, et fœdus faciendum cum Pyrrho, non dubitavit dicere illa, quæ versibus persecutus est Ennius:

Quo vobis mentes, rectæ quæ stare solebant
Antehac, dementi sese flexere ruinâ?

Ceteraq; gravissimè: notum enim vobis carmen est.

Aurelius Victor de viris illustribus.

Cùm de pace Pyrrhi ageretur, & gratia potentum per legatum Cineam pretio quæreretur: Senex & Cæcus lecticâ in Senatum latus, turpissimas conditiones magnificâ oratione discussit.

Vir Nobilisſime.

VT literas tuas manu mea poſui, calamum in eam inſerui ad reſpondendũ. An non lubens & ſubitò facerem, quod amicus volebat? vir è Principibus petebat? patriæ utilitatẽ tangeret? Ego verò lubens atque etiam calidè; etſi hæc aura à tenui præſertim meo corpore calorem omnem arcet. Sed animus erectus & alacer is eſt, qui hæc & alia vincit De re igitur audi. Deliberatur, bellum an pax cum hoſte placeat, & dicam diſtinctè ſententiã meam. Hoſtis nobis triplex, ut nunc eſt ſtatus rerum; Gallus, Angla, Batavus. Duo illi externi, hic tertius internus, & rebellis potiùs quàm hoſtis. Si igitur de prioribus quæritur, à Regis hoc conſilijs totum & opibus pendet, bellum an pacem cum ijs velit, & utrum pro re conducat. Si metus ab illo barbaro & communi hoſte Auſtriacis non eſſet, ego putarẽ Regem tractu omnes iſtos poſſe frangere, ſi tantùm bellum ex fide & diſciplina aliqua geratur. Fidem dico in pecuniarum adminiſtratione & munerum, ut illa non diſſipetur, ut hæc idoneis & dignis dentur: Nam de fide in ipſum Regem, vix puto ambigendum aut quęrendum. Addidi diſciplinam, quoniam revera ſine ea (fiant & dicantur omnia) bellum nullum feliciter ſatis & fortiter geretur. O militem bonum ad manum, & minores duces! ſed opus eſt iſto legum & ſeveritatis quodam vinculo, quod conſtringat, & vires & viros iſtos utiles Reipublicæ reddat, diffluunt alioquin per laſciviam,

viam, per libidinem, per ferociam: nec aliud in ista militari turba, quàm rapinæ aut seditiones. Tu & prudentes nostis, me vera dicere; & fons malorum nostrorum est iste. Si hostis progressus fecerit, à regressu nostro est; atque is vitia nostra virtutem suam interpretatur, & superbè ac stolidè in iis se jactat. Sed ut diffundar, & collecte sententiam peragam; quoniam bellum grande ac metuendum Europæ instare à Christiani nominis hoste videtur, Rex & consilium ejus vidento; an non melius cum externis illis hostibus, aut certè alterutro eorum, pacisci. Si cum utroque, Batavi ponent animos, & aut sponte aut vi venient sub leges: si cum altero, etiam idem fiet. Volo dictum cum altera, id est, Angla. Illa in manu oppida duo Zelandiæ & Hollandiæ habet, aditus haud dubiè & claustra maris & terræ. Non nimis à pace abhorrere eam, ego arbitror; quia mulier est; quia ærarium jam tenuè; (non eæ opes quæ putantur) quia populo invito bellum est, qui commercia & libertatem mallet. Quod perseverat, magis a metu, quàm ab odio est. Et audi verum verbum: magnitudo nostri Regis, virtus aut fortuna Hispaniarum intra sexaginta annos formidabilis facta est finitimis & longinquis. Metum hunc adimere, ambitionem non præferre, è re sit inprimis: & facta sanè, non verba, impetum augent. De Gallo pariter sentio, id est, eum occultè & tacitè omnino velle pacem. Novellum ejus regnum, status vacillans, dissidium aut suspicio inter viros Principes; ea omnia quietem suadent. Et addo viscera ipsa, ut sic dicam,

cam, ærarij evulsa. Nisi exteri palam & occultè sustentent, ac focillent, jam defecisset. Sed cum isto an Rex noster pacem velit, haud equidem scio; penetrare in consilia illa intima nolo: potest tamen inducias salva omni spe sua & destinatione. Quid enim ibi in longum firmi? ne successor quidem satis certus quorundam judicijs, & in corpore illo semel moto, vereor, ut alij alijque morbi, nisi magna quidem Regis aut felicitas aut prudentia evincat. Sed definiendo; cum Angla pax oportunissimè fiat: Gallus seponatur, qui, nisi lacessitus, non lacesset. Batavi in manus veniant, de quibus propriè puto te rogare. Quid ergo? cum iis bellum hactenus infelix, nec nunc felicius sperandum, nisi in tota facie rei aliquid mutetur. Loca valida omnia habent, loca sibi oportuna, militem exercitatū & satis bonum, victorijs animosum, ordinē aliquē in ærario & tota gubernatione, quādiu bellū & metus est, haud facilè solvendū: ut ista remittantur, & amittātur, pax aliqua sit & quies, quæ nunquā in talibus bellis inita sine bono aperto Regis. Majestas illa nominis et occultum in animis vinculum illos trahit aut potius retrahit, qui malè abierunt: et quidam gaudent datum honestum sic regressum. Centeni aliquot homines aut milleni ad religionem et regem ultrò redibunt, si occasio redeundi suggeratur: hæc præsidia hostibus detrahimus; & amplius in plebeia aut plurium illa gubernatione, occasiones inter ipsos dissidijs damus. Mihi crede, habent odia, factiones, & sua vulnera; sed occuluntur ea omnia impendente magno illo

 metu,

metu, qui æqualiter tangit omnes. Remitte paululum, ad ingenia & vitia sua redibunt ; ut boves instante Lupo coëunt, capita & cornua jungunt; abeunte, quisq. sibi pascit. Sic Batavi nostri, quos ambitio fortasse valdè nō tangit, magis avaritia & amor quæstus. Vbi hoc postremum: an non regibus semper occasio ad se trahendi? aureo isto hamo piscandi? Intelligūt peritiores. Sed vt fiat vtiliter, quiete aliqua opus est, & occasiones ea dabit. In ista, inquam, ferè omnes consentimus. sed alij diuturnam eam volunt, id est, pacem : alij temporaneam, id est, inducias. Tu utrā? audi. Pacem ex animo velim, & ponam ante omnia humana bona: religioni & regi pulcerrima sit, patrię necessaria, bonis & mediocriter bonis optatissima. Sed quid est? velim & optem, vereor, quod non fiet. Ego bonam honestamque pacem hac scena rerum fieri posse, in animum non induco. Causæ: Aut inclinatio hostium, aut à nobis metus eò ducat. Neutrum est. Et vide, an inclinatio: minimè. Sunt in florenti sua re publicè & privatim, qui gubernant, Crassi omnes sunt & parvi Crœsi. Vis eos optimam fortunam cum dubia cōmutare? At metuunt fortasse. Vtinam nostra sic essent. Debebant profectò, á potentissimo Rege, a legitimo suo Rege, ut id quoque addam, sicut olim à dominis suis fugitivi. Sed reverentia, vetustate et pertinacia rebellionis, jam excussa, et metu, ignavia (liceat liberè hoc dicere) aut pravitate nostra [quis ordo? quis miles? quæ consilia?] cur metuant? nisi occulta quædam sint, et tegantur, quæ me fugiunt. Omnia sunt talia, quæ ad perseve-

ſeverandum eos hortentur, non reſipiſcendum. Addo fœdera cum vicinis, cum quibuſdam etiam Germanis clam aut palam icta: navigationes novas ſperatas, imò tentatas: quæ etſi infida omnia & vana quidem ſunt, tamen plebeios illos animos inflant, & auram inſpirare modeſtiæ non patiuntur & bonæ mentis. Ergo de pace vix eſt ut ſperem, niſi tali, quæ diſiungat a Rege, quæ licentiores & illos et nos faciat; quò ſcio quoſdam ſpectare. De religione conſultò omitto; & Theologis permitto; etſi rationẽ ejus inter prima habendam, ſapientes omnes ſciunt. Magis itaque ad inducias inclinẽ: Primùm, quia hoſtis facilius audiet, nec multæ hic tricæ in cõditionibus ac pactis; res manent utrimque imminutæ. Deinde, quia authoritate Principum Germaniæ tale aliquid honeſtiſsimè impetretur, et ſine ignominia Regis. Tertiò, quia leges nullæ duræ nobis imponuntur, quas ægrè aut turpiter poſtea ſolvamus. Quartò, quia commoda ſimilia, quæ ex pace ſequuntur; nempe cõmunicatio inter nos et conjunctio, partium reditio ſub diplomate regio et fide, remiſsio hoſtiũ, et omnia minus intenta. Denique fatũ, et Deus, et evẽtus aliquis pro Rege. Vis exemplum illuſtre in hãc rem et conſimile? Sexti Pompeij bella Sicula cum Octaviano Cæſare legiſti? Siciliam et Sardiniam habebat, locis ſe tenebat, et tuebatur, famemque et inopiam Italiæ importabat. Vinci numquã potuit, niſi brevi pace. Ea pacta cum illo eſt, exules recepti, et vires abductæ, corruptus occultè ejus miles. Quid dicam? Terribilis ille et paulo ante Neptunus, vix

una

una navi effugit, cervices gladio præbuit, et intra annũ extinctum totum bellum. Vetus hoc est; fiet novum, si eadẽ adhibentur, & inprimis si consilio & intentione rem administramus. Acribus consilijs opus est, ijsque fidis, occultis. Quod si non aliud etiam ex his inducijs, quam respiratio aliqua & quies, pro re nostra multum sit; & egemus. Rempublicam aut disciplinam militarem emendare si volumus (debemus, si regere Regem volumus) non fiet aptè aut citò per arma. Licentia nimis invaluit, corruptio, & mala, quæ optimis potentissimisque rebus & regibus sunt perdendis. Huc ut nostri eant, ex animo voveo; quæ fulcra & fundamenta sunt omnis status. Habes uno calore & tenore scripta, quæ mihi sunt visa; quæ premes aut communicabis, quædam aut omnia, ut tibi erit visum. Epistola enim tua est: utere, sed non abutere; & si pro amicitia hoc quoque potes. Non enim nisi verba sunt: si aliqua incauta, excuset amor in patriam, et libertas, quæ consulenti semper data est. Lovanij, III. Nonas Ianuarij, CIↃ. IↃ. XCV.

